

ТОПОНІМІКА С МИТИНЦІ КРАСИЛІВСЬКОГО РАЙОНУ ХМЕЛЬНИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

Село Митинці — центр сільської ради, якій підпорядковані ще три села: Хотьківці, Вереміївка та Заруддя. З 60-х рр. ХХ ст. тут діє одне з найпотужніших сільськогосподарських підприємств — колгосп ім. К. Маркса, нині це СК «Бужок» [1, с. 245].

Серед різних населених пунктів України Митинці мають своїх побратимів за назвами: с Митинці — на Вінниччині, с Митниця — на Київщині, Львівщині, Рівненщині, Тернопільщині. Крім того, є ще - с Мита на Львівщині, с Митаївка на Київщині, с Митки на Вінниччині, с Митків на Чернівеччині, Митківка на Вінниччині та с Митківці на Хмельниччині [2, с. 672]. Походження назви села Митинці однозначно пов'язується з функціонуванням тут у минулому прикордонної митниці, де збирали податок за перевіз товарів через кордон королівських земель або володіння феодала. Цю версію підтримують як краєзнавці [3, с 18], так і пояснюють місцеві жителі [4].

Упродовж багатьох сторіч р. Бужок була кордоном між Волинню та Поділлям. Ця межа зазначена як у багатьох описах, так і нанесена на відповідні карти і плани земель. Так, згідно з «литовськими обводами», кордон між Подільським воєводством і Волинською землею проходив у районі сіл Митинці і Вереміївка, саме по річці Бужок «... від волинського містечка Волочищ до подільського поселення Чорного острова, пересікала цей гостинець і «просто дубровою» тягнулась «до Зеленое крыницы», обходила її, доходила до «болота» (витоку) Бога, від нього північніше — до «болота» Божка, а за течією останнього до впадіння в нього Смальчі зліва біля с Митківців, по ній вверх до «гостинця», що йшов від м. Меджибожа до с Пилявців ...»[5, с 16]. Перша згадка в історичних документах про с Митинці датується 1583 р. її наводить красназнавець О. Байдич у своїй праці [1, с 245]. Теодорович М. І., зокрема, вказує, що в ХVІ ст. село входило до чисельних маєтностей князів Острозьких, і вперше, як володіння К. К. Острозького під назвою «Житинець», помилково згадується в акті від 7 грудня 1601 р. в донесенні возних Волинського воєводства Криштофа Щуки і Станіслава Яновського Луцькому городському суду про те, що вони оглядали 24 серпня 1601 р. містечка і села, спустошені і спалені татарами в 1593 році, в тому числі і с. Митинці, при чому у всіх селах жителі відсутні [6, с 248; 7, с. 489].

Нинішні жителі сіл Митинець і Вереміївка знають, що їхні населені пункти розташовані на Волині, а села Хотьківці і Заруддя — на Поділлі, хоча доля сьогодні об'єднала їх в одну сільську раду та одне велике сільськогосподарське підприємство — СК «Бужок». «Ще мій дід казав, що Хотьківці це Поділля, а Митинці — Волинь», — згадував Дідух С. О., житель с. Хотьківці [8].

На мапі села 1828 року зазначено, що це «*Mapa gruntow Wsi Metyniec w gubernij Wolynskej, powiecie Starokonstantynowskimleżacej ...*» (Мапа ґрунтів села Метинець в губернії Волинській, повіті Староконстантинівським розташованих ...), а на самій карті, де зазначено село, є напис — *Wies Metynce* (село Метинці) [9, с 336].

У російськомовній науковій літературі кінця ХІХ ст. назва села подається як «*Мытинцы*» [6, с. 248; 7, с. 489], а в польськомовній початку ХХ ст. — «*Мугупсе*» (Митинці) [10, с 264]. На «Плані землекористування колгоспу імені К. Маркса села Митенці Красилівського району Хмельницької області», який було складено у] 966 р., назву двічі, в назві карти та в зазначені назви, подано як Митенці / бригада № 1/ [11, 1 лист]. Нині вживається назва «Митинці».

Серед жителів села збереглися і побутують легенди та перекази про виникнення та давню історію села. За однією з легенд, старе село, назва якого не збереглася, знаходилося в урочищі Полянки. Під час татарського набігу село було спалене. Молоде населення було забране в ясир, а старе вбите. Ті хто залишився, втекли в ліси. Після цього люди, що залишилися живими, не повернулися на старе згарище, а почали селитися над річкою Бужок, неподалік від пустого селища. В період правління Петра Дорошенка Поділля було віддано турецькому султану, а це село було по цей бік річки. По р. Бужок встановили кордон, і в цьому місці була митниця. І від цієї Митинці і пішла назва села — Митинці. Але спочатку на цьому кордоні була лише митниця, а села ще не було. Застава лише стояла. Існує ще одна легенда про те, що у тому старому селі стояла над річкою, в урочищі Гуральня, церква. За переказами, вона пішла під землю і на тому місці утворилася криничка (Криничка на Ревусі), з якої люди п'ють воду і по цей час. Від джерела до річки іде рівчачок. Але він ніби водоспад шумить і тому назвали Ревуха. Вона впадає в Бужок. Починається біля Воскодавинець і аж до Митинців — Ревуха.

У яких роках це було, ніхто не пам'ятає. Старі люди передають.

Кутки села

Починалося село від нинішніх садиб — Барлюк Мирини і до Панчука Олександра. Ця частина села носить назву — **Старе село.**

Садиби — східна і західна частини села. У 20-х рр ці землі були виділені під будівництво.

Ляхецька вулиця — північно-східна частина Садиб, на яку переселилися поляки з хутора Адамівка. Нині тут проживають нащадки тих переселенців — Кшивіцькі, Бистрицькі, Журавські, Лісовські, Горліцькі, Скринські, Парчевські.

Огрудок — територія колишнього панського маєтку. Зі старих будівель тут збереглися панська конюшня та погріб. Паном був Адам Крюковський, який помер у 1913 р. Йому належала більша частина земель у с Митинці та с Хотьківці. Панський палац був там, де нині заправка, трошки назад, де ставлять тракторі. Розібрали його в 1947 р. В роки непу в цьому будинку поселили сім'ї євреїв, сімей з 20 з Кульчина. Тут була організована сільськогосподарська артіль ім. Мануїльського.

Корчма — ділянка землі, де була колись корчма. Вона знаходиться там, де зараз живе Ковальчук Степан Павлович. Жителька с Митенці — Вовк Фросина Семенівна (1866— 1941) купила ту корчму і побудувала хату. До того її хата була поряд.

На **Воскодавинських полях**, за лісом до с. Воскодавинці, попід **ліс Березину**, праворуч від шляху на Миколаїв, на полі є могила. В тій могилі поховані турки. Воскодавинські дядьки на початку 60-х рр. ХХ ст. копали там на силос кагат до 1,5 глибини і відкопали кістки й черепи, то сказали, що це турки.

Поля

Широкий беріг — поле на захід від села, понад берег ставу.

Слястянка (стара назва **Шляхтянка**). Тут, у долині, колись був глибокий став. Якось через греблю цього ставу їхала молода пані-шляхтянка. А це було навесні, коли річка дуже розлилася. Вона дуже хотіла переїхати через гребельку. І як переїжджала, то напір води був такий сильний, що забрав коні разом з панею. Тому це місце і сусідні поля звуться Шляхтянка. Нині кажуть - Слястянка.

Інколи розрізняють Митинецьку, Вереміївську і навіть Хотьковецьку Шляхтянку. Нині їх розділяє річечка з однойменною назвою Слястянка.

Олікдерня, Голіндерня — поле, що йде до лісу Адамівка. Там пан тримав будинок, де робили олію. Потрібно казати **Олійдерня**.

Клин (На Клині) — поле у вигляді клина.

Глиняники — частина поля Клин. Тут був кар'єр, з якого брали пісок і глину. Нині його вже не існує. Глина тут була червона. Нею змащували долівки в хатах.

Гуральня — поле за парком. Там пан тримав гуральню і робив горілку.

Адамівка—поле і ліс. Тут виорюються черепки і цегла. Колись хутір був. Там стояв панський корівник. Тут жили і працювали поляки. У 20-х рр. ХХ ст. хутір

розібрали, і люди переселилися в с Митинці, на околицю, де забудували Ляхецьку вулицю.

Росохвата — поле. Назва дуже стара.

Кругляк — невеличке поле площею 6 га.

Поле «За Кравцем» — поле за садибою Кравця.

Лопата — берег коло Кругляка.

Мазурове, Мазурова (Адамівка)—поле, як іти на Круг, до лісу, де жили поляки, яких називали мазури.

Поле «Котюржинщина». Після революції в с. Котюржинцях був радгосп, і одне поле з с Митинці передали до того радгоспу. Згодом, як відновили колгосп у Митницях, поле повернули назад.

Поле «Калина» (Попід Калину)—частина поля, край якого рів, густо засаджений калиною.

Фурцева долина—поле за цвінтарем від села. Назва його дуже давня. На цьому полі часто чіпляється блуд.

Поля «Під Березиною» — поля площею в 14 і 19 га, які забрали Воскодавинці. Ці поля колись пан програв у карти. Вони часто переходили від одного села до іншого [12; 13].

Сорокомор - поле.

Штани - поле у вигляді штанів [13].

Садки і пасіки

Садок — колгоспний сад, засаджений у 30-х та 40—50-х рр.

Гнатова пасіка — ділянка землі з пасікою площею 0,6 га, яку до революції тримав Харчук Гнат, староста с. Митинець. Була тут, де Садок, ще до війни, але вже колгоспна. Ще в 1949—1950 рр. були вулики і пасічник колгоспний -Яновський Мар'ян. Тут же був садок та хатина для вуликів і пасічника. Згодом залишився лише сад.

Яремова пасіка—її тримав Свистак Ярема до революції. Це прадід Ковальчука Д. П. по батькові Вона знаходиться в полі Гуральня, недалеко від тракторного стан. Площа її 0,5 га. Пасіка була обкопана ровом та обсаджена деревом.

Потапова пасіка — тримав Дожук Потап до революції. Вона знаходилася в полі Клин. Вулики були на цій пасіці переважно дуплясті. Площа пасіки 0,3 га. Вона була обкопана і засаджена садом. Вулики вивозилися лише на сезон, а на зиму забиралися.

Кринички

Криничка на Клині - криничка на полі, яке називається Клин.

Криничка на Котюржинщині—джерело, там де Полянки при березі.

Криничка на Ревусі—знаходиться у верхів'ї потічка. її пов'язують з легендою

про те, що тут пішла під землю церква. Загалом у цій місцевості — плавун. І тому тут виникло джерело, що витікає і впадає в Ревуху, яка іде від с Воскодавинці до с Митинці [12].

Ліси

Липник — ліс котюржинського графа Білоусова. Нині Держлісфонд.

Попів ліс — дубовий ліс біля Ковалевої полянки. Поле і ліс належали попові й церкві. В тому лісі дуби вирізали, коли будували млина та колгоспні будинки. Нині тут висаджені молоді дерева.

Березина — ліс, який був власністю графа Білоусова з с. Котюржинець.

Адамівка — ліс митинецького пана Клюковського Адама.

Акація — ділянка засаджена акацією [12; 13].

Отже, вивчаючи топоніміку с Митинці, вдалося встановити, що найдавнішим топонімом є саме назва села, а мікротопоніми виникали та змінювалися в процесі історичного розвитку населеного пункту. Давнім гідронімом є також назва р. Бужок.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Байдич О. Кризь плин віків... Історія Красилівщини. — Хмельницький, 2003. - 292 с
2. Українська РСР Адміністративно-територіальний поділ. — К., 1973. — 816 с
3. Гжимайло Ю. Д. Походження назв містечок і сіл Красилівщини. — Красилів, 1992. — 24 с
4. Запис В. А. Косаківського 12 листопада 2006 р. від Ковальчука Дмитра Павловича, 7 листопада. 1924 р. н., жителя с Митинці.
5. Крикун М. Адміністративно-територіальний устрій Правобережної України в XV—XVIII ст. Кордони воєводств у світлі джерел. —К., 1993. — 186 с
6. Теодорович Н. И. Историко-статистическое описание церквей и приходов Волынской епархій // Волы́нскія епархіальнѣя вѣдомости. - 1895. - 11 сентября. — № 26. — Часть неофициальная. — С. 863 — 865.
7. Теодорович Н. И. Волынь въ описаніяхъ городовъ, местечекъ и сеяъ въ церковно-историческомъ, географическомъ, этнографическомъ, археологическомъ и др. отношеніяхъ// Историко-статистическое описание церквей и приходов Волынской епархій. — Т. IV. — Староконстантиновскій уезд. — Почаевъ, 1899.

8. Запис В. А. Косаківського 12 серпня 2007 р. від Дідуха Степана Олександровича, 1934 р. н., жителя с Хотьківці.
9. Косаківський В. А. Мапи і плани сіл та ґрунтів Старокостянтинівського повіту кінця XVIII —початку ХХ століть як джерело для дослідження історії Поділля // Острогіана в Україні і Європі. — Матеріали Міжнародного наукового симпозіуму (Велика Волинь. Т. 23). - Старокостянтинів, 2001. — С 330—339.
10. Spis wazniejszych miejscowosci w powiecie Starokonstantynowskim na Wolyniu. — Starokonstantynow, 1910.
11. План землекористування колгоспу імені К. Маркса села Митенці Красилівського району Хмельницької області. — Хмельницький, 1967. — І лист.
12. Запис В. А. Косаківського 11 листопада 2006 р. та 26 січня 2007 р. від Ковальчука Дмитра Павловича, 1924 р. н., жителя с Митинці.
13. Запис В. А. Косаківського 14 листопада 2006 р. від Лисенка Івана Костянтиновича, 1951 р. н., уродженця с Іршики, Старокостянтинівського району, нині жителя с Митинці Красилівського району.